

Тренувальні збори з лінгвістики.

Командна олімпіада

29 червня 2016 р.

Максимальна оцінка за задачу — 100 балів

Час виконання туру — 4 години

У часи складання словника «Гуан'юнь» (1007—1011) китайська мова була відносно однорідною. Оскільки китайське письмо не звукове, у словнику було використано просту систему транскрибування кожного ієрогліфа за допомогою двох інших, вимова яких мала бути відомою читачу (це були частовживані ієрогліфи). Дана система називається *фаньце*.

Пізніше, коли китайські діалекти розійшлися, багатьма зі старих транскрипцій фаньце все ще можна було користуватися, але різними (і більш складними) способами у різних діалектах.

Нижче наведено ряд таких транскрипцій. Для кожного ієрогліфа подано його прочитання у кантонському діалекті.

Ієрогліф	Транскрипція	
1. 倦 kyn ²	渠 k ^h œy ²¹	卷 kyn ³
2. 求 k ^h au ²¹	巨 kœy ²	鳩 kau ⁵³
3. 住 cy ²	持 c ^h i ²¹	遇 y ²
4. 病 pin ²	皮 p ^h ei ²¹	命 min ²
5. 掉 tiu ²	徒 t ^h ou ²¹	弔 tiu ³
6. 鳩 kau ⁵³	居 kœy ⁵³	求 k ^h au ²¹
7. 僖 hei ⁵³	許 hœy ³⁵	其 k ^h ei ²¹
8. 朗 lon ¹³	盧 lou ²¹	黨 ton ³⁵
9. 韶 siu ²¹	市 si ¹³	昭 ciu ⁵³
10. 帳 cœŋ ³	知 ci ³	亮 lœŋ ²
11. 愀 c ^h iu ³⁵	親 c ^h an ³	小 siu ³⁵
12. 舞 mou ¹³	文 man ²	甫 p ^h ou ³⁵
13. 謏 siu ³⁵	先 sin ⁵³	烏 niu ¹³
14. 臼 k ^h au ¹³	其 k ^h ei ²¹	九 kau ³⁵
15. 斜 c ^h e ²¹	似 c ^h i ¹³	嗟 ce ⁵³
16. 蒿 kau ³	古 ku ³⁵	候 hau ²

Завдання 1. Поясніть, як можна використовувати транскрипції фаньце у сучасному кантонському.

Завдання 2. Як мали користуватися транскрипціями фаньце у часи, коли було складено «Гуан'юнь»? Старе просте правило дозволяє прочитати правильно по-кантонськи тільки одну з наведених транскрипцій. Яку?

У більшості сучасних китайських діалектів (зокрема, у кантонському і путунхуа) немає дзвінких приголосних, крім сонорних (**l, m, n, ŋ**). Коли було складено «Гуан'юнь», у мові були й інші дзвінки приголосні, що пізніше перейшли у глухі: дзвінки щілинні перейшли у глухі щілинні (напр., **z > s**), дзвінки зімкнені — у придихові чи непридихові глухі зімкнені (напр., **d > t** або **t^h**). Дзвінки приголосні збереглися в китайському діалекті ву. Наприклад, ієрогліф 徒 вимовляється як [du²¹] у ву, [t^hou²¹] у кантонському і [t^hu³⁵] у путунхуа.

Завдання 3. Які з заданих вище ієрогліфів вимовлялися із дзвінким початковим приголосним у часи, коли було складено «Гуан'юнь»? Від чого залежало, ставали дзвінки приголосні придиховими у кантонському чи ні?

Завдання 4. У класичній китайській мові було чотири тони, але в цій задачі представлено тільки три з них. Поясніть, як із цих трьох тонів утворилося шість кантонських.

Ось іще транскрипції, але з читаннями в путунхуа:

	Ієрогліф	Транскрипція	
17.	遄 çan ⁵	張 çan ⁵	連 lian ³⁵
18.	良 lian ³⁵	呂 ly ²¹⁴	章 çan ⁵
19.	遵 cun ⁵	將 çian ⁵¹	倫 lun ³⁵
20.	蕭 çiao ⁵	蘇 su ⁵	彫 tiao ⁵
21.	嵌 k ^h ian ⁵	口 k ^h ou ²¹⁴	銜 çian ³⁵
22.	先 çian ⁵	蘇 su ⁵	前 k ^h ian ³⁵
23.	巉 ç ^h an ³⁵	鋤 ç ^h u ³⁵	銜 k ^h ian ³⁵
24.	倅 çin ⁵¹	胡 xu ³⁵	頂 tin ²¹⁴
25.	弗 ç ^h an ²¹⁴	初 ç ^h u ⁵	限 çian ⁵¹
26.	趨 c ^h uei ²¹⁴	千 k ^h ian ⁵	水 çuei ²¹⁴
27.	初 ç ^h u ⁵	楚 ç ^h u ²¹⁴	居 çy ⁵
28.	釧 ç ^h uan ⁵¹	尺 ç ^h 214	絹 çyan ⁵¹
29.	卷 çyan ²¹⁴	居 çy ⁵	轉 çuan ²¹⁴
30.	處 ç ^h u ⁵¹	昌 ç ^h aŋ ⁵	據 çy ⁵¹
31.	俚 p ^h iŋ ⁵	普 p ^h u ²¹⁴	丁 tin ⁵
32.	蚪 tou ²¹⁴	當 taŋ ⁵	口 k ^h ou ²¹⁴

Завдання 5. Не зважаючи поки на тони, сформулюйте правила користування старими транскрипціями фаньце в путунхуа.

Нижче подано китайські ієрогліфи з читаннями і в кантонському, і в путунхуа:

	Кантон.	Путунхуа
33. 唐	t ^h oŋ ²¹	t ^h aŋ ³⁵
34. 謨	mou ²¹	mo ³⁵
35. 踐	c ^h in ¹³	ɕian ⁵¹
36. 少	siu ³⁵	ɕao ²¹⁴
37. 夔	k ^h wai ²¹	k ^h uei ³⁵
38. 你	nei ¹³	ni ²¹⁴
39. 暫	caam ²	can ⁵¹
40. 采	pin ²	pian ⁵¹
41. 帝	tai ³	ti ⁵¹
42. 透	t ^h au ³	t ^h ou ⁵¹
43. 被	p ^h ei ¹³	pei ⁵¹
44. 囂	hiu ⁵³	ɕiao ⁵
45. 粉	fan ²¹	fen ³⁵

Завдання 6. Опишіть розвиток тонів і початкових дзвінких приголосних у путунхуа. Які правила для читання в путунхуа тонів у транскрипціях фаньце можна сформулювати?

Завдання 7. Деякі сполучення початкових приголосних і тонів у сучасному путунхуа трапляються надзвичайно рідко. Які?

Нижче подано ще один набір ієрогліфів з читаннями в кантонському і в путунхуа. Деякі тони пропущено:

	Кантон.	Путунхуа
46. 薑	t ^h uŋ ^{.....}	t ^h uŋ ³⁵
47. 載	coi ³	cai ^{.....}
48. 米	mai ^{.....}	mi ²¹⁴
49. 眠	min ²¹	mian ^{.....}
50. 蛸	siu ^{.....}	ɕiao ⁵
51. 亂	lyn ^{.....}	luan ⁵¹

Завдання 8. Відновіть пропущені тони.

Завдання 9. Прочитайте такі транскрипції по-кантонськи:

52. 梯	土 t ^h ou ³⁵	雞 kai ⁵³
53. 嘯	蘇 sou ⁵³	弔 tiu ³
54. 浪	魯 lou ¹³	當 ton ⁵³
55. 憊	蒲 p ^h ou ²¹	拜 paai ³

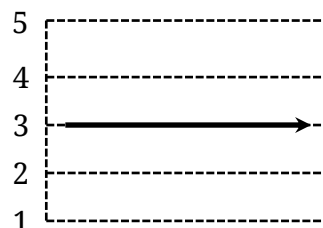
Завдання 10. Прочитайте подані нижче транскрипції в путунхуа. Необхідна для того, щоб прочитати кожен транскрипцію, інформація є якщо не в самій транскрипції, то принаймні десь у задачі.

56. 賽	先 xian ⁵ = 13A = 22X	代 tai ⁵¹
57. 簡	古 ku ²¹⁴ = 16A	限 xian ⁵¹ = 25B
58. 賞	書 su ⁵	兩 lian ²¹⁴
59. 佻	普 p ^h u ²¹⁴ = 31A	乃 nai ²¹⁴
60. 洎	胡 xu ³⁵ = 24A	畎 k ^h yan ²¹⁴
61. 犬	苦 k ^h u ²¹⁴	洎 = 60X
62. 下	胡 xu ³⁵ = 24A	駕 kia ⁵¹
63. 捍	下 = 62X	赧 nan ²¹⁴
64. 紂	除 c ^h u ³⁵	柳 liou ²¹⁴
65. 囊	奴 nu ³⁵	當 tan ⁵ = 32A = 54B
66. 鰓	蘇 su ⁵ = 20A = 22A = 53A	來 lai ³⁵

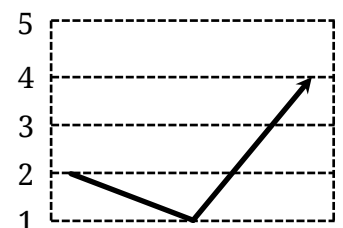
Примітка. Путунхуа — офіційна мова Китаю, що базується на пекінському діалекті. Нею говорять близько 850 мільйонів людей. Ву (шанхайським) розмовляють 90 мільйонів людей, кантонським (юе) — 70 мільйонів.

У кожному китайському діалекті є точно визначений набір тонів (мелодій, в одній з яких вимовляється кожен склад). Система, запропонована мовознавцем Чжао Юаньженем, що використовується в цій задачі,

позначає п'ять рівнів голосу числами від 1 (найнижчий) до 5 (найвищий) і подає мелодію як послідовність рівнів. Усі потрібні вам тони уже є в задачі.

a³

a²¹⁴

Знак ^h позначає придихову вимову попереднього зімкненого приголосного. **x** = x, **ŋ** = ng в англ. слові *hang*. **c** = ц, **ʃ** і **ç** — тверді приголосні, схожі на укр. ш і ч, а **x̣** і **ḳ** — м'які приголосні, схожі на с і т у слові *сімь*. **œ** та **y** ≈ ьо та ю (у слові *тюль*).

Якщо ви не хочете писати ієрогліфи, на них можна посилатися, вказуючи номер транскрипції, де вони трапляються, і потрібний ієрогліф: Х (транскрибований), А (перший у транскрипції) чи В (другий у транскрипції).

Зверніть увагу, що в читанні ієрогліфа 28А у путунхуа нема голосного.